

Několik poznámek k významu výuky dějin ekonomických teorií pro studenty VŠE v Praze[#]

Jitka Koderová*

Cílem předkládané studie je zamyšlení nad otázkou, do jaké míry je pro studenty Vysoké školy ekonomické v Praze prospěšné studium dějin ekonomické vědy. Impulsem k němu se stalo zavedení nového předmětu hospodářské dějiny do společného základu na bakalářském stupni studia. Vedle hospodářských dějin je součástí nového předmětu také exkurz do dějin ekonomických teorií, takže dochází ke vhodnému spojení výkladu vývoje hospodářské reality s výkladem vývoje ekonomického myšlení usilujícího o hledání odpovědí na otázky a problémy, které s sebou hospodářský vývoj přinášel. I když jde o významnou změnu v učebních plánech studentů, není to změna revoluční, neboť seznamování studentů s vývojem ekonomického myšlení má ve studiu na českých vysokých školách ekonomického – případně nejen ekonomického (právnícké fakulty zejména v období první republiky) – zaměření dlouholetou tradici.

Seznamování studentů s vývojem ekonomické vědy

Počátky vývoje ekonomického myšlení v Čechách – pomineme-li spíše náhodné exkurzy významných předchozích myslitelů do oblasti hospodářského života¹ – spadají do konce 18. století. Zde však ještě nešlo o budování ucelené soustavy poznatků o hospodářském životě společnosti, jak o něj usilovali klasičtí ekonomové v západní Evropě, především v Anglii a ve Francii. Šlo jen o počáteční fázi takového přístupu. V té době se v našich zemích teprve začínaly pokládat základy a začalo se vytvářet institucionální zázemí pro pěstování ekonomie jako samostatné vědní disciplíny.

Nejvýznamnějším krokem v tomto směru bylo převedení „stolice politických věd“ z Filozofické fakulty pražské Karlo-Ferdinandovy univerzity na její Právnickou fakultu v roce 1784. Právnická fakulta se tak posléze stala kolébkou ekonomického vzdělávání českých studentů, a to i přes to, že teprve v roce 1877 začal Albín Bráf přednášet česky a na výuku dalších předmětů v českém jazyce si studenti museli počkat až do roku 1882, kdy došlo k rozdělení univerzity na českou a německou část.

Zatímco v Anglii a ve Francii již byly v té době publikovány práce,² které se staly základem pro další rozvíjení ekonomické vědy a k jejichž odkazu se ekonomové vracejí dodnes, čeští myslitelé se věnovali spíše řešení praktických, velice často finančních, otázek než vytváření vlastní ekonomické teorie.

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu „*Zdroje reformního ekonomického myšlení transformačního období*“ registrovaného u Grantové agentury České republiky pod evidenčním číslem 402/05/0395.

^{*} Doc. Ing. Jitka Koderová, CSc. — docentka; Katedra měnové teorie a politiky, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <koderova@vse.cz>.

¹ V této souvislosti bývá zmiňován např. J. A. Komenský.

² Nejvýznamnější práce francouzských fyziokratů jsou datovány do druhé poloviny 18. století – Quesnayova Ekonomická tabulka byla vydána v roce 1758 a Turgotovo Zamyšlení nad tvorbou a rozdělováním bohatství vyšlo v roce 1766. Smithovo Pojednání o podstatě a původu bohatství národů bylo publikováno v roce 1776, Ricardovy Zásady politické ekonomie a zdanění vyšly poprvé v roce 1814.

Myšlenky klasických ekonomů A. Smitha, F. Quesnaye a J. A. R. Turgota nebyly českým národohospodářům zcela neznámé, a to i přes to, že zpočátku se k nim dostávaly nikoli v původní podobě, ale v různých, někdy i dosti zkreslených interpretacích. Vliv fyziokratů je patrný zejména u Josefa Ignace Butscheka a u jeho žáka a nástupce v postavení přednášejícího na Právnické fakultě pražské univerzity Wenzela Gustava Kopetze, který byl vůbec prvním naším autorem, jenž explicitě prokazoval znalost učení západoevropských ekonomů a dokázal je dobře interpretovat včetně vlastního, v některých případech i kritického přístupu k jejich závěrům.

Zcela zásadním způsobem ovlivňovala české ekonomické myšlení rakouská subjektivně psychologická škola, a to zejména v počátečním stadiu svého vývoje. Bylo tomu tak proto, že české země byly v období vytváření základů jejího učení, které spadá do doby od 70. let 19. století do 20. let století dvacátého, součástí Rakouska-Uherska. Kromě toho byli všichni tři hlavní protagonisté jejího formativního období nějakým způsobem spjati s českým územím.

Duchovní otec a dodnes kultovní osobnost celé školy, vídeňský univerzitní profesor Carl Meger studoval práva na německé části Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Innsbrucký a posléze vídeňský univerzitní profesor a několikanásobný ministr financí rakousko-uherského mocnářství E. von Böhm-Bawerk se narodil v Brně a pozdější Mengerův nástupce na místě profesora vídeňské univerzity F. von Wieser působil předtím dvacet let jako profesor na německé části pražské Karlo-Ferdinandovy univerzity a byl také jejím děkanem.

Byli to právě tyto ekonomové, kteří ve své době nejsilněji působili na české ekonomické myšlení, a to zejména svou teorií hodnoty založenou na teorii mezního užítku, hledáním vztahu mezi teorií hodnoty a teorií ceny a úroku a svým metodologickým principem hospodářského individualismu a subjektivismu. Silný vliv měla i Mengerova a Wieserova teorie subjektivní hodnoty peněz se svým důrazem na vliv peněžních důchodů na ceny, silně kontrastující s kvantitativní teorií peněz. (blíže viz Vencovský, 1997)

Postupem času se znalost ekonomických teorií rozvíjených mimo české území stávala součástí výbavy českých ekonomů a české ekonomické myšlení se rozvíjelo v kontextu evropského a světového vývoje jako jeho integrální součást. Tato tradice však byla definitivně ukončena rokem 1948.

Již 26. února 1948 večer se v budově Jednoty pracující mládeže sešli „demokraticky smýšlející studenti“ k volbě Akčního výboru pražského vysokoškolského studentstva, který byl složen ze zástupců z řad profesorů, některých poslanců za KSČ, Sociálně demokratickou stranu, Lidovou stranu a Národně socialistickou stranu. Své zástupce v něm měli i odbojáři a ROH. V programovém prohlášení Akčního výboru se objevil požadavek na okamžité rozpuštění komise pro reformu vysokoškolského studia a vytvoření nové komise podle návrhu akčního výboru.

Při té příležitosti k nim vedle Prof. Štola, který ve svém pozdravném projevu řekl, že správná věda „hledá pravdu, a tím se dostává do souladu s tužbami celého národa“, ³ promluvil také prof. Kolman, který se vyslovil pro „sloučení vědy s politikou, neboť bez chápání společenského vývoje nemůže být ani věda chápána“. Zmínil se také o „očistě ve školním životě“, k níž je třeba nyní přistoupit. Doporučil dále, aby studenti měli zastoupení v profesorských sborech, akademických senátech a jiných akademických institucích. ⁴

³ Svobodné noviny, 27. 2. 1948.

⁴ Svobodné noviny, 27. 2. 1948.

Na základě usnesení Akčního výboru založeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy byl dopisem zmocněnce Akčního výboru Národní fronty v ministerstvu školství a osvěty z 26. února „s okamžitou platností až do dalšího opatření“⁵ zproštěn výkon funkce spolu s některými dalšími kolegy rektor Univerzity Karlovy prof. Dr. Karel Engliš.⁶ Vedením rektorátu Univerzity Karlovy byl prozatím pověřen prof. dr. Bydžovský.

Změny nastaly i ve vedení Vysoké školy obchodní v Praze. 26. února z něj byl odvolán prof. dr. Švamberg, který byl „poslán až na další na dovolenou“. Její zatímní správou byl pověřen prezident Pražské obchodní komory dr. Ing. Vilém Šada. Profesorský sbor se za přítomnosti zástupců studentského akčního výboru jednomyslně usnesl navrhnout ministru školství rozšíření profesorského sboru o národohospodáře dr. Ing. Fukátka, dr. Ing. Janáčka a dr. Ing. Šadu. Kromě toho bylo jasně deklarováno očekávání příchodu dalších přednášejících z řad „hospodářských plánovatelů a národohospodářů“.⁷ Až do roku 1949 se podařilo setrvat ve funkci profesora Vysoké školy obchodní Josefu Mackovi. Zesilující útoky na jeho politické přesvědčení⁸ a na jeho vědecké názory však vedly k jeho odchodu do emigrace.

Možnost veřejně vystupovat, publikovat a dále rozvíjet své názory ztratili i příslušníci tzv. Englišovy školy. Již v roce 1949 byl odsouzen ke dvěma rokům nucených prací Miloš Horna. V roce 1950 byl ve vykonstruovaném politickém procesu znovu postaven před soud a odsouzen „pro velezradu a špionáž“ na 15 let vězení. O osm let později zemřel ve vězeňské nemocnici. Perzekuován byl i Alois Král. V roce 1949 byl „za velezradu“ odsouzen k trestu odnětí svobody na 12 let profesor národního hospodářství na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně Václav Chytil. Možnost dokončit své rozsáhlé dílo Německá teorie státního hospodářství, jehož první část vyšla v roce 1937, neměl ani bývalý děkan Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (v letech 1946-1947) profesor Vladimír Vybral, který po zrušení fakulty pracoval v brněnské odbočce Slovanského ústavu Československé akademie věd.

V dubnu 1948 byla z rozkazu Státní bezpečnosti zlikvidována a zcela zničena sazba všech čtyř dílů Englišovy Logiky, které byly připraveny k tisku v nakladatelství Melantrich. Tato událost byla jasnou předzvěstí pozdějšího vývoje, který znamenal na dlouhou dobu konec vydávání knih, jež by nebyly v souladu s nastupující vládní ideologií. To vedlo jak ke změně hodnocení minulého vývoje českého ekonomického myšlení, tak i ke změně přístupu k rozvíjení ekonomické teorie v zahraničí.

⁵ Citováno z kopie originálu tohoto dopisu.

⁶ Stejně postižení byli např. prof. Vratislav Bušek, prof. Ladislav Vošta, prof. Jan Matějček, doc. Jan Novotný, prof. Jiří Cvetler. Zpět byl naopak povolán k přednáškám prof. dr. Hobza. Na Filozofické fakultě UK byli zproštěni profesorské funkce dr. Hýsek, dr. Hutter, dr. Kalista, dr. Stejskal, dr. Heger, dr. Ulrich, dr. Patočka, dr. Machotka, dr. Hendrych, dr. Chaloupecký, dr. Rinka (bývalý ministr zahraničního obchodu), dr. Kovárna a dále někteří lektori a asistenti. Na obou fakultách byli současně vyloučeni ze studia někteří studenti, především bývalí členové Svazu vysokoškolského studentstva.

⁷ Svobodné noviny 27. 2. 1948

⁸ J. Macek se silně politicky angažoval. V roce 1917 vstoupil do Sociálně demokratické strany, s níž se na krátkou dobu rozešel v souvislosti se snahami o založení Socialistické strany československého pracujícího lidu. Po obnovení členství v sociální demokracii v roce 1924 se v roce 1927 stal členem jejího Ústředního výkonného výboru a od roku 1928 byl až do zániku samostatného Československa poslancem Národního shromáždění.

Znalost historie ekonomické vědy a jejího soudobého vývoje⁹ jako nezbytná podmínka pro další rozvíjení českého ekonomického myšlení, vyjádřená Englišovým imperativem: „Musíte znát historii nauky,“¹⁰ se změnila v požadavek „vypořádat“ se s názory nemarxisticky orientovaných teoretiků a podrobit jejich závěry kritice z pozic vládnoucí ideologie. V souvislosti s tím bylo později zdůrazňováno, že: „Znalost základních směrů vývoje ekonomického myšlení a především kritické zhodnocení buržoazních, revizionistických a reformistických ekonomických teorií poskytuje potřebnou argumentaci pro vlastní kritiku nemarxistických názorů, teoreticky a ideologicky odvozených z buržoazní politické ekonomie.“ (Sitárová – Kliment, 1981, s. 8)

Zatímco v předcházejícím období byl výklad historie ekonomické vědy a myšlenek hlavních reprezentantů jejího soudobého vývoje ve většině případů součástí výkladu ekonomických disciplin, především národního hospodářství, došlo k zavedení předmětu dějiny ekonomických učení resp. dějiny ekonomického myšlení či dějiny ekonomických teorií¹¹ s tím, že: „Znalost základních směrů vývoje ekonomického myšlení a především kritické zhodnocení buržoazních, revizionistických a reformistických ekonomických teorií poskytuje potřebnou argumentaci pro vlastní kritiku nemarxistických názorů, teoreticky a ideologicky odvozených z buržoazní politické ekonomie.“ (Sitárová – Kliment, 1981, s. 8)

Proto byly vedle výše uvedených názvů používány také další termíny jako např. dějiny a kritika ekonomických učení, současné buržoazní teorie či kritika soudobých buržoazních teorií apod.¹² Na slově kritika v názvu předmětu či různých studií a statí byl kladen poměrně značný důraz, a to zejména v počátečním období po roce 1948 až do první poloviny 60. let. Na konci 60. let a zejména pak během 80. let však již neměl vlastní výklad jednotlivých vyučujících či autorů ve většině případů ostře polemický ráz.

Signálem změněného přístupu se stala výuka dějin ekonomických učení na Vysoké škole politických a hospodářských věd, která přijímala první studenty v akademickém roce 1949/50. Byla rozdělena na tři fakulty: hospodářskou, politicko-diplomatickou a společenských nauk. Kurz dějin ekonomických učení zde byl vyučován pouze na oboru politická ekonomie.¹³ Jako studijní literatura sloužily Rosenbergovy Komentáře k I. a II. dílu Marxova Kapitálu (Rozenberg, 1929b, 1930) dále pak jeho Istorija ekonomičeskich učenij (Rozenberg, 1929a) a Istorija političeskoj ekonomii (Rozenberg, 1934).¹⁴ Podobný kurz byl vyučován také na Vysoké škole politické a sociální zřízené dekretem prezidenta E. Beneše

⁹ O pozornosti, která byla historii ekonomického myšlení v předcházejících obdobích věnována, svědčí překlad dvoudílných Dějin nauk národohospodářských (Gide – Rist, 1928a, 1928b), díla významných českých národohospodářů – např. Engliš (1928), Bráf (Gruber – Horáček, 1923) a programy výuky ekonomických disciplin na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, na Vysoké škole obchodní a na dalších vysokých školách.

¹⁰ Z dopisu K. Engliše F. Vencovskému ze dne 18. 11. 1952 (Originály těchto dopisů předal F. Vencovský Národnímu muzeu. Za možnost prostudovat tyto dopisy vděčí autorka manželce zesnulého prof. Vencovského paní Věře Vencovské.)

¹¹ I když je třeba připustit, že uvedené termíny nelze zcela jednoznačně označit za synonyma, domnívám se, že se v kontextu stávajícího výkladu nedopustím příliš velké chyby, budu-li k nim takto přistupovat.

¹² Z hlediska náplně jednotlivých kurzů nelze všechny výše uvedené názvy de facto téhož předmětu výuky a zkoumání považovat jednoznačně za synonyma. Proto jsem se rozhodla v následujícím textu používat jako obecný termín dějiny ekonomických učení resp. dějiny ekonomických teorií.

¹³ Kurz vedl Miroslav Rumler, po jeho nuceném odchodu (byl odhalen jeho „buržoazní původ“) Otto Roth.

¹⁴ Prof. J. Petráček, který byl absolventem tohoto kurzu, uvádí, že v Univerzitní knihovně byl v té době k dispozici pouze jediný exemplář od každého z uvedených titulů, přičemž Komentáře ke III. dílu Marxova Kapitálu (Rozenberg, 1933) nebyly k dispozici vůbec. Sám si pořídil překlad Istorii ekonomičeskoj mysli, který byl později, de facto bez jeho souhlasu, vydán na Fakultě ekonomicko inženýrské na ČVUT.

z 26. října 1945. Ta se však postupně rušila a v roce 1949/50 již nepřijímala studenty do 1. ročníku.

Výuka dějin ekonomických učení byla od přelomu 40. a 50. let 20. století zaváděna prakticky na všech studijních oborech ekonomického zaměření na všech vysokých školách, a to současně s výukou politické ekonomie kapitalismu a politické ekonomie socialismu. I když byl význam výuky dějin ekonomických učení spojován především s Marxovým zájmem o vývoj ekonomické vědy: „Klasikové marxismu-leninismu nejednou zdůrazňovali jednotu politické ekonomie a dějin ekonomických teorií. K. Marx ji vyjádřil i v celkové koncepci Kapitálu, kde jeho závěrečný čtvrtý díl Teorií o nadhodnotě je historickým vyústěním i prohloubením prvních tří teoretických dílů,“ (Sitárová – Kliment, 1981, s. 7) je nesporné, že velice specifickým způsobem navazovala na domácí tradice seznamující studenty ekonomických disciplin s minulým i soudobým vývojem ekonomické vědy.

Vedle četby prací domácích i zahraničních autorů, případně jen obtížně dostupných samizdatových publikací exilových českých ekonomů či příslušníků domácího disentu, se výuka dějin ekonomických učení stala v období do roku 1989 hlavním zdrojem informací o vývoji standardní ekonomie, a to zejména pro mladou nastupující generaci ekonomů. To však neplatilo po celé sledované období, v němž výuka dějin ekonomických teorií probíhala. Podle zaměření a obsahu výuky lze hovořit zhruba o třech základních vývojových etapách, a to i přes to, že toto dělení je spojeno s určitými problémy, protože žádná z těchto etap nebyla poznamenána stagnací a uvnitř každé z nich docházelo k relativně významným změnám.

Zvolená etapizace je tak spíše důsledkem vývoje institucionálního prostředí, a to zejména v politické oblasti, které v té době nemohlo zůstat bez vlivu na charakter výuky disciplíny, jež otevírala obzory přesahující rámec marxistické politické ekonomie. Jak již bylo uvedeno, datuje se počátek první etapy do přelomu 40. a 50. let. Nové dimenze se objevily ve druhé polovině let šedesátých v souvislosti s nastartováním obrodného procesu, aby posléze byly utlumeny obdobím normalizace. Po jejím zmírnění pak nastoupila závěrečná etapa, která se zasloužila o hladké přenesení výuky do období po roce 1989.

Období od přelomu 40. a 50. let do poloviny 60. let

Stručná charakteristika počátku tohoto období již byla uvedena výše. Plně pro ni platí pojetí, podle něž dějiny ekonomických učení „jsou jako vědní a pedagogická disciplína neoddelitelnou součástí marxisticko-leninské politické ekonomie a mají přispívat k jejímu rozvoji a hlubšímu pochopení.“ (Sitárová – Kliment, 1981, s. 7) Tato definice, ač pochází z počátku let osmdesátých, je platná spíše pro námi sledované období, než pro období, v němž byla napsána. V průběhu 50. let měla výuka dějin ekonomických učení převážně ostře polemický ráz a byla zaměřena zcela jednoznačně na prohlubování marxisticko-leninského světového názoru.

Pozitivní výklad alternativních ekonomických teorií, pokud se vůbec vyskytoval, byl natolik narušen kritickými výhradami, že bylo ve většině případů prakticky nemožné vytvořit si nějakou ucelenou představu o jejich podstatě. Jedinou výjimku v tomto směru představovalo učení představitelů klasické školy D. Ricarda, zejména pokud jde o jeho výklad rozpornosti mezd a zisků, A. Smitha a F. Quesnaye, jejichž stěžejní práce vyšly dokonce v českém překladu (Ricardo, 1956; Quesnay, 1958; Smith, 1958a, 1958b).

Protože kurzy začínaly ekonomickým učením otrokářské a feudální společnosti, kdy ještě nebylo možno hovořit o ucelených teoretických koncepcích, byl předmět označován jako

dějiny ekonomických učení.¹⁵ Posledním vykládaným směrem byla zpravidla kritika učení rakouské (vídeňské) subjektivně psychologické školy. Pozornost věnovanou rakouským ekonomům lze přičítat především dvěma okolnostem. V první řadě to byla potřeba překonat již zmíněný vliv, který mělo učení zakladatelů rakouské školy na vývoj ekonomického myšlení v českých zemích v období před druhou světovou válkou. S tím souvisela i nutnost podrobit zevrubné kritice metodologický přístup rakouských ekonomů ke zkoumání hospodářských jevů a procesů a zejména pak jeho vyústění do teorie hodnoty, což silně kontrastovalo s metodou dialektického a historického materialismu a s pracovní teorií hodnoty monisticky vycházející z nabídkové strany hodnototvorného (cenotvorného) procesu. K jistému uvolnění pak došlo na počátku 60. let, kdy byly vydány další dva významné překlady – Hobsonův Imperialismus (Hobson, 1962) a Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz J. M. Keynesa (Keynes, 1963).

Období od poloviny šedesátých let do počátku let osmdesátých

Ve druhé polovině 60. let byly překlady původní zahraniční literatury obohaceny o další významné tituly.¹⁶ Začaly vycházet také původní české monografie, které již do značné míry vycházely z pozitivního výkladu teorií, na jejichž „kritiku“ byly zaměřeny.¹⁷ Kurzy dějin ekonomických teorií začaly být v tomto období rozšiřovány o výklad učení A. Marshalla, J. M. Keynesa, teorií nedokonalé (monopolistické) konkurence a teorií ekonomického růstu.

Na konci 60. let se pak celé řadě českých ekonomů – především těch, kteří se zabývali buď politickou ekonomikou kapitalismu či dějinami ekonomických učení – otevřela možnost vycestovat do zahraničí mimo země tzv. socialistického tábora a studovat původní odbornou literaturu v tamních knihovnách či dokonce v postgraduálních kurzech na tamních vysokých školách a univerzitách.

Období normalizace však znamenalo nejen naprostou ztrátu podobných možností, ale i vyřazení řady domácích odborníků z dalšího výzkumu. Nemálo z nich posléze emigrovalo, někteří dokonce definitivně opustili svou vědecko-výzkumnou činnost, jiní se jí i nadále věnovali, ovšem mimo svá stávající – většinou manuální či v lepším případě úřednická – zaměstnání. Nicméně i zde pokračovalo vydávání překladů některých prací významných zahraničních ekonomů,¹⁸ které již nebylo možno nadále ignorovat.

Jako základní studijní literatura byly vedle publikací sovětských autorů¹⁹ – spíše neoficiálně – doporučovány také učebnice K. Napoleoniho a E. Jamese.²⁰ Začínaly vycházet také první kvalitní české publikace s pozitivním výkladem západních teoretických koncepcí, byť s nezbytně zdůrazňovanými kritickými aspekty. Snad vůbec první zevrubný pozitivní výklad neoklasické ekonomie v české ekonomické literatuře, z něž bylo možno pochopit základní myšlenky neoklasické teorie ceny a rozdělování, podal J. Petráček (1974).

¹⁵ To však nebylo dodržováno zcela jednoznačně, a tak byly termíny dějiny ekonomických učení a dějiny ekonomických teorií v řadě případů používány jako synonyma.

¹⁶ K nejvýznamnějším z nich patřily Balassa, 1966; Domar, 1966; Klein, 1966; Labini, 1967; Galbraith, 1967; Sweezy, 1967; Kindleberger, 1968; Sraffa, 1969.

¹⁷ Srv. např. Rumler, 1965.

¹⁸ Allen, 1971; Allen, 1973. Dále pak Arrow, 1971; Tinbergen, 1972 a Kindleberger, 1978.

¹⁹ Srv. např. Maksimovič, 1971; Osadčaja, 1973; Milejkovskij, 1974.

²⁰ Napoleoni, 1968; James, 1968.

Období 80. let

Uvolnění zmražené v období normalizace, kdy byl opět kladen důraz na kritický výklad (i když tento nebyl de facto příliš respektován), nastoupilo opět na konci 70. let a zdárně pokračovalo v letech osmdesátých. Od počátku 80. let se objevovalo intenzivní úsilí o zařazení výkladu nejnovějších tendencí ve vývoji standardní ekonomie, a to nejen pokud jde o učení hlavního proudu. V překladové literatuře se také objevily další zajímavé práce.²¹

K významnému zvratu došlo i v institucionální oblasti. V této době byl zpracován nový, o moderní směry ve vývoji standardní ekonomické teorie rozšířený návrh programu výuky dějin ekonomických učení, který byl v celém rozsahu přijat. Na jeho základě se dějiny ekonomických učení staly povinným předmětem na všech ekonomických fakultách, na jednooborovém i dvouoborovém studiu politické ekonomie na filozofických fakultách a na oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, aprobační předmět občanská nauka na pedagogických fakultách. Učební plány byly jednotné a byly schvalovány předmětovou komisí ministerstva školství. Stejně tak byla schvalována i literatura doporučovaná ke studiu, její využití však bylo do značné míry záležitostí jednotlivých vyučujících. Možnosti výběru studijní literatury byly poměrně široké, nehledě na to, že se v souvislosti s rozšířením výuky objevila i řada dalších nových titulů.²²

80. léta byla vyvrcholením dvou paralelních tendencí, které výuku dějin ekonomických učení po roce 1948 provázely. První z nich znamenala přechod od kritického přístupu k výkladu učení jednotlivých směrů a škol, který často neumožňoval, aby si student vytvořil odpovídající představu o jeho podstatě, k převládajícímu pozitivnímu výkladu,²³ byť v některých případech doplněnému kritickými výhradami. Kromě toho tato kritika nebyla většinou vedena výlučně z pozic marxisticko-leninské politické ekonomie, ale obsahovala i kritické výhrady odpůrců daného přístupu z řad alternativních směrů standardní ekonomické teorie.

Druhá tendence vedla k postupnému zkracování výkladu historicky starších přístupů, zejména pak těch, které postupně ztrácely na aktuálnosti či se nestaly významnějším východiskem pro další vývoj ekonomické vědy (utopický socialismus, maloburžoazní socialismus apod.), ve prospěch soudobých teorií, zejména těch, které představovaly významné složky tzv. hlavního proudu.

Šíření znalostí standardní ekonomické teorie v podmínkách, kdy ji marxismus odmítal jako buržoazní a vedl proti ní ideologický boj, bylo v rozhodující míře vázáno na přístup k odpovídajícím pramenům a bylo jim do značné míry poplatné. Tento přístup byl zpočátku velice omezený. Na českém trhu nebylo, zejména v počátečním období, k dispozici ani ono velice skromné množství překladů prací západních ekonomů, které vycházely v ruštině, ba dokonce ani původní práce sovětských autorů. S tím, jak se tyto bariéry postupně uvolňovaly

²¹ Galbraith, 1984; Johansen, 1984 – 1985; Robinson, 1987.

²² V této době vyšly i v Čechách hojně používané dvě významné slovenské publikace (Iša, 1982) a druhé přepracované a doplněné vydání (Heretik, 1988a). Druhého vydání se dočkaly i Teoretické základy súčasnej buržoaznej ekonómie téhož autora (Heretik, 1988b). Poměrně frekventovanou publikací se staly Dějiny ekonomických teorií zpracované kolektivem autorů pod vedením Š. Heretika, L. Korčeka a J. Petráčka (1983). Na Vysoké škole ekonomické bylo vydáno rozsáhlé skriptum Dějiny ekonomických teorií kolektivu autorů pod vedením J. Petráčka (Petráček aj. 1988). Dalšími nejčastěji doporučovanými a používanými tituly byly sborníky názorných pomůcek zpracované S. Poloučkem a B. Zlým (Polouček – Zlý, 1980, 1982, 1985). Druhý a původně zamýšlený pátý díl nebyly zpracovány.

²³ A to i přes to, že slovo kritika bylo v názvech některých studijních materiálů či předmětů zachováno.

a jak se, byť v omezené míře, vytvářel prostor pro příliv původních prací ze Západu, docházelo postupně k rozšiřování znalostí o vývoji standardní ekonomické teorie a k jejich zavádění do výuky, a to právě v rámci předmětu dějiny ekonomických teorií.

Celý tento proces vyústil na Vysoké škole ekonomické v Praze do vydání monotematického čísla časopisu *Acta Oeconomica Pragensia* (dále jen AOP) nazvaného *Současná západní ekonomie* (1989). Pracovníci oddělení dějin ekonomických učení ÚML²⁴ využili možnosti publikovat v samostatném čísle tohoto časopisu k napsání jednotné monotematické monografie věnované tomu, „jak se vykládá politická ekonomie v dnes nepoužívanějších vysokoškolských učebnicích anglosaského světa“ (*Současná západní ekonomie*, 1989, s. 4).

Východiskem se jim stala obecná charakteristika standardní ekonomie a jejího stavu v 80. letech 20. století, na niž navázal výklad mikroekonomického a makroekonomického přístupu k fungování čtyř základních trhů ve vyspělých tržních ekonomikách: trhu práce, trhu zboží, trhu peněz a trhu úspor. Následoval výklad podmínek stavu vnitřní rovnováhy, cyklických výkyvů a růstu a interpretace přístupu k vnějším ekonomickým vztahům a k hospodářské politice. Výklad všech jednotlivých tematických oblastí byl rozdělen na dva základní přístupy rámcově označené jako keynesovský a monetaristický (resp. neokonzervativní či neoklasický).

Toto číslo *Acta Oeconomica Pragensia* se po listopadu 1989 stalo východiskem pro výklad dějin ekonomických učení a do značné míry i standardní ekonomické teorie v rámci předmětu ekonomie a své postavení si zachovalo až do vydání skript stejného autorského kolektivu pod vedením Milana Sojky (1991) a do vydání nových učebních textů k předmětu ekonomie.

Význam výuky dějin ekonomických učení v době, kdy se základem ekonomického vzdělání stala výuka standardní ekonomie

I přes to, že dějiny ekonomických učení měly jako jeden z mála předmětů vyučovaných na VŠE bezprostředně po listopadu 1989 k dispozici odpovídající učební text, vyústila čtyřicetiletá historie jejich výuky na VŠE²⁵ v konečné fázi do vyřazení tohoto předmětu z obecného základu při úpravách učebních programů v souvislosti s přechodem na kreditní systém.

Tato skutečnost nebyla výsledkem boje o získání pozic v obecném základu, v němž by předmět jako takový nebyl schopen obstát, neboť jeho výuka měla poměrně vysoký kredit a v průběhu studentské stávky na přelomu roku 1989/90 bylo požadováno její další rozšíření.²⁶

²⁴ Až do roku 1968 existovala na VŠE samostatná katedra dějin ekonomických učení, jejímiž členy byli Miroslav Šmejkal, Dagmar Marhoulová, Jaroslav Jakš a Jiří Klas. Po té, co byla katedra na počátku období normalizace rozpuštěna, podařilo se, i když se značnými obtížemi (přednášek se dočasně ujal Miloš Mach), výuku dějin ekonomických učení na VŠE zachovat, avšak samostatná katedra již obnovena nebyla. Byla nahrazena nově vzniklým oddělením dějin ekonomických učení, které bylo začleněno do Ústavu marxismu leninismu VŠE.

²⁵ Podrobněji viz Koderová, 2006.

²⁶ První požadavky v tomto směru vycházející z oboru finance, kde byl rozsah výuky DET 4 hodiny týdně (!) tlumočil autorce studie a v té době vyučující DET na tomto oboru tehdejší proděkan fakulty národohospodářské profesor Bakule v letním semestru šk. r. 1989/1990.

Byla to spíše nezkušenost týmu,²⁷ který záhy po roce 1989 opustil v souvislosti s odchodem do důchodu prof. Petráček, na jedné straně, a jeho přehnané ambice na straně druhé, které vyústily do požadavku samostatné státní zkoušky z předmětu dějiny ekonomických učení s tím, že studenti si předmět, z něž bude konána státní závěrečná zkouška, budou rádi sami volit.

Celá tato koncepce však narazila na malý počet pracovníků katedry (celkem 7), kteří nebyli schopni obsadit daleko větší počet státnicových komisí, které každodenně v období státních závěrečných zkoušek na VŠE zasedaly. Státní zkouška z dějin ekonomických teorií musela být z těchto důvodů zrušena a dějiny ekonomických teorií zůstaly zařazeny v rámci celoškolsky volitelných předmětů. Jako povinný předmět se vyučují pouze na fakultě národohospodářské (Dějiny ekonomického myšlení I a II), a to v poměrně značném rozsahu, zejména pak pro obor ekonomie a makroekonomická analýza. Základní studijní literaturou je rozsáhlá učebnice kombinující historický přístup s teoretickým a usilující o zahrnutí také nejnovějších trendů ve vývoji ekonomické teorie, a to nejen v rámci soudobého „hlavního proudu“, ale i mimo něj. (Holman, 1999)

Kromě základních kurzů vypisuje katedra ekonomie ještě celou řadu dalších kurzů, nezřídka i celoškolsky volitelných, které jsou zaměřeny buď na širší výklad určité problematiky (teorie nezaměstnanosti, teorie zahraničního obchodu), nebo na určitého autora či směr (Učení F. A. von Hayeka, Moderní liberální ekonomie, Chicagská škola, Úvěrová teorie peněz, Dějiny českého ekonomického myšlení). Na katedře mikroekonomie na fakultě podnikohospodářské jsou akreditovány kurzy Vývoj ekonomického myšlení, Historie standardního ekonomického myšlení,²⁸ Nestandardní přístup k ekonomickým teoriím a Vývoj ekonomického myšlení v Českých zemích.

Také v rámci některých dalších předmětů jsou studenti seznamováni s vývojem názorů na studovanou problematiku, nicméně obecně až donedávna platilo, že studenti VŠE – s výjimkou studentů fakulty národohospodářské a studentů, kteří si zapsali některé z kurzů dějin ekonomických učení z vlastní iniciativy – po více než jedno desetiletí opouštěli školu aniž by měli systematický přehled o minulém a nejnovějším vývoji ekonomické teorie.

Uznání této skutečnosti spolu se snahou vedení školy i jednotlivých fakult o zkvalitnění profilu absolventa vedlo v souvislosti s přechodem na evropské kredity k zavedení nového předmětu hospodářské dějiny do společného základu na bakalářském stupni studia. Do tohoto předmětu byla zařazena výuka dějin ekonomických teorií, a to v organické vazbě na studium vývoje hospodářské reality, který vždy představoval a i v současnosti představuje významný impuls pro zaměření ekonomického zkoumání. Nový předmět je spojením dvou vědních disciplín – dějin národního hospodářství dějin a ekonomických teorií – a poskytuje základní přehled o hospodářských dějinách novověku, který je doplňován jejich odrazem ve vývoji ekonomického myšlení. Je akreditován na katedře hospodářských dějin a na katedře mikroekonomie a bezesporu přispěje ke zvýšení vzdělanosti studentů pokud jde o historickou dimenzi hospodářského vývoje a vývoje ekonomické vědy.

²⁷ Jediným, kdo striktně trval na zařazení předmětu do povinného základu byl prof. Sojka, bohužel nejen vzhledem k osudu katedry a vývoji dalšího zkoumání, ale i vzhledem ke kvalitě absolventů školy, kteří sice procházeli kurzy makroekonomie a mikroekonomie, donedávna však neměli souvislý přehled o vývoji ekonomické teorie jako takové, se mu jeho záměr nepodařilo prosadit.

²⁸ Učebnice k tomuto kurzu čtenáře seznamuje s konstituováním a vývojem standardní mikroekonomie a makroekonomie. Výklad odpovídá učebnicím běžně používaným dnes již prakticky na celém světě a usiluje o postžení nejnovějších vývojových tendencí. (Sirůček, 2001)

Z akreditačních materiálů nového předmětu vyplývá, že vyučující budou usilovat o odhalení souvislostí mezi minulým vývojem a naší současností, resp. jeho přesahem do budoucnosti.²⁹ To významně rozšíří obzor znalostí našich studentů a bezesporu přispěje ke zkvalitnění jejich teoretické vybavenosti.

Nezbytnou podmínkou pro ukončení studia je na všech fakultách VŠE složení státní zkoušky z ekonomie, která ověřuje znalosti studentů z mikroekonomické a makroekonomické teorie s důrazem na přístup v rámci standardní ekonomie. Cestám vedoucím k formulování jejich základních postulátů v procesu historického vývoje a alternativním ekonomickým teoriím je v základních kurzech těchto předmětů věnována pozornost pouze okrajově a student by tak mohl upadnout do falešné představy o jednoznačném přijímání mainstreamového přístupu a o nepřilísné dynamičnosti jeho vývoje.

V upozornění na problematičnost takového chápání současného stavu ve vývoji ekonomické vědy lze podle mého názoru spatřovat hlavní pozitivum zavedení výuky hospodářských dějin do obecného základu studia na VŠE. Kromě toho, jak naznačila předchozí stručná charakteristika vývoje ekonomického vzdělávání na českých vysokých školách, nejde o nový prvek, ale spíše o návrat k tomu, co zde bylo již dříve a co postupem času sehrávalo stále významnější pozitivní úlohu, a to i přes to, že postavení, význam a obsah výuky dějin ekonomických učení se v různých časových obdobích někdy i dosti významně odlišovaly.

Závěr

Je bezesporu zajímavé, že k šíření znalostí standardní ekonomické teorie docházelo i v období, kdy ji marxismus odmítal jako buržoazní a vedl proti ní ideologický boj. I v dobách, kdy české ekonomické myšlení ovládala marxistická teorie, byl na českých vysokých školách vyučován předmět dějiny ekonomických učení, v jehož rámci byla ve větší či menší míře věnována pozornost také vývoji standardní ekonomické teorie. Tato skutečnost měla v podstatě dvě příčiny. První z nich byl bezesporu Marxův zájem o vývoj ekonomické vědy a jeho hluboké znalosti v tomto oboru. Na druhé straně to byla snaha ideologicky se vypořádat s nepřátelskými ekonomickými teoriemi, které by mohly vzbuzovat zájem studentů, ať již to bylo cestou zdůrazňování prvků do určité míry shodných s marxistickým přístupem (učení klasických ekonomů do D. Ricarda) či cestou naprostého odmítnutí teorií s marxistickou metodologií a s jejím přístupem ke zkoumání hospodářských jevů a procesů naprosto neslučitelných (rakouská škola).

Z posledně uvedeného důvodu měla výuka dějin ekonomických učení v počátečním období silně polemický charakter, v jehož rámci bylo prakticky nemožné odhalit vlastní podstatu učení kritizovaného směru či alespoň pozitivní výklad některých jeho prvků. Tento přístup, který byl charakteristický pro počáteční období, byl v průběhu 60. let nahrazován spíše opačným trendem ve směru posilování pozitivního výkladu.

Klíčovou úlohu pokud jde o úroveň dějin ekonomických učení jako vědní discipliny či jako předmětu výuky měly prameny, z nichž bylo možno studovat. Jejich základní nedostatek v průběhu 50. let byl postupně odstraňován, a to jak pomocí domácích překladů významných zahraničních publikací, tak i hledáním a objevováním různých, byť ne vždy zcela legálních,

---

²⁹ O pojetí výuky hospodářských dějin zajišťované katedrou mikroekonomie poskytuje zevrubnou informaci první souhrnná publikace určená především studentům tohoto kurzu, vydaná kolektivem autorů pod vedením P. Sirůčka, která vyšla v roce 2007 pod názvem *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie* (Sirůček aj., 2007)

cest, které umožňovaly dovážení původních prací západních autorů do bývalého Československa.

Proto se již v průběhu 80. let objevovala řada vědeckých publikací a učebních pomůcek zevrubně mapujících hlavní směry ve vývoji ekonomické teorie se zvláštním důrazem na vývoj standardní ekonomie. Významným počinem bylo vydání monotematického čísla časopisu *Acta Oeconomica Pragensia* věnovaného současné západní ekonomii, které se stalo hlavním učebním textem bezprostředně po listopadu 1989. Dějiny ekonomických učení tak představovaly jeden z mála společenskovedních předmětů, který byl od samého počátku zásadní přestavby studia vybaven odpovídající učební pomůckou. Ta se stala základem pro další učební texty, které již zcela odpovídaly standardním učebnicím tohoto typu používaným na západních univerzitách (Sojka, 1991; Holman, 1999; Sirůček 2001; Sirůček aj., 2007).

Dějiny ekonomických učení, které si po dobu více než čtyřiceti let zachovávaly svou tradiční pozici ve společném základu studia na VŠE, ji při přechodu na kreditní systém nešťastnou shodou okolností ztratily. Skutečnost, že by ekonom měl znát vývoj své disciplíny, jakož i hospodářské dějiny, nalezla odezvu ve vzniku nového předmětu a v jeho zařazení do společného základu na bakalářském stupni studia. Předmět hospodářské dějiny je spojením dvou vědních disciplín – dějin národního hospodářství a dějin ekonomických teorií – a poskytuje studentům základní přehled o hospodářských dějinách novověku, který je doplňován jejich odrazem ve vývoji ekonomického myšlení.

Literatura

- [1] Allen, R. G. D. (1971): *Matematická ekonomie*. Praha, Academia, 1971.
- [2] Allen, R. G. D. (1973): *Makroekonomická teorie*. Praha, Academia, 1973.
- [3] Arrow, K. J. (1971): *Společenský výběr a individuální hodnoty*. Praha, Svoboda, 1971.
- [4] Balassa, B. (1966): *Teorie ekonomické integrace*. Praha, Svoboda, 1966.
- [5] Domar, E. D. (1966): *Eseje o teóriach ekonomického růstu*. Bratislava, VSAV, 1966.
- [6] Engliš, K. (1928): *Národní hospodářství*. Praha, F. Borový, 1928.
- [7] Galbraith, J. K. (1967): *Společnost hojnosti*. Praha, Svoboda, 1967.
- [8] Galbraith, J. K. (1984): *Ekonomika a společenské cíle*. Bratislava, Pravda, 1984.
- [9] Gruber, J. – Horáček, C. (eds.) (1923): *A. Bráf – Život a dílo*. Praha, Vesmír, 1923.
- [10] Gide, C. – Rist, C. (1928a): *Dějiny nauk národohospodářských I*. Praha, J. Leichter, 1928.
- [11] Gide, C. – Rist, C. (1928b): *Dějiny nauk národohospodářských II*. Praha, J. Leichter, 1928.
- [12] Heretik, Š. (1988a): *Náčrt deijn politickej ekonomie (do sedemdesiatych rokov 19. storočia)*. Bratislava, Pravda, 1988.
- [13] Heretik, Š. (1988b): *Teoretické základy súčasnej buržoáznej ekonómie*. Bratislava, Pravda, 1988.
- [14] Heretik, Š. – Korček, L. – Petráček, J. (1983): *Dejiny ekonomických teórií*. Bratislava, ES VŠE, 1983.
- [15] Hobson, J. A. (1962): *Imperialismus*. Praha, NČSAV, 1962.

- [16] Holman, R. aj. (1999): *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha, C. H. Beck, 1999.
- [17] Iša, J. (1982): *Koniec „keynesovskej revolúcie“?* Bratislava, Pravda, 1982.
- [18] Johansen, L. (1984-1985): *Přednášky o makroekonomickém plánování. Obecné problémy I.-IV.* Praha, IPE EÚ ČSAV, 1984-1985.
- [19] James, E. (1968): *Dějiny ekonomického myšlení 20. století*. Praha, Academia, 1968
- [20] Keynes, J. M.(1963): *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha, NČSAV, 1963.
- [21] Kindleberger, C. P. (1968): *Zahraniční obchod a národní hospodářství*. Praha, Svoboda, 1968.
- [22] Kindleberger, C. P. (1978): *Světová ekonomika*. Praha, Academia, 1978.
- [23] Klein, L. R. (1966): *Úvod do ekonometrie*. Praha, Svoboda, 1966.
- [24] Koderová, J. (2006): *Výuka dějin ekonomických učení na Vysoké škole ekonomické v Praze*. Český finanční a účetní časopis, 2006, roč. 1, č. 3, s. 133-145.
- [25] Labini, P. S. (1967): *Oligopol a technický pokrok*. Praha, Svoboda, 1967.
- [26] Maksimovič, I. (1971): *Teorie socialismu v nemarxistické ekonomické vědě*. Praha, Svoboda, 1971.
- [27] Milejskovskij, A. G. (1974): *Buržoazní ekonomické teorie a hospodářská politika imperialistických zemí*. Praha, Svoboda, 1974
- [28] Napoleoni, C. (1968): *Ekonomické myšlení dvacátého století*. Praha, Academia, 1968
- [29] Osadčaja, I. M. (1973): *Současné keynesiánství*. Praha, Svoboda, 1973
- [30] Petráček, J. (1974): *Kritika buržoazní politické ekonomie I., mikroekonomická část: teorie hodnoty a rozdělování*. Praha, SPN, 1974.
- [31] Petráček, J. aj. (1988): *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, SNTL, 1988.
- [32] Polouček, S. – Zlý, B. (1980): *Soubor názorných pomůcek k dějinám ekonomických učení. Díl 1 (Vývoj ekonomického myšlení do vzniku marxismu)*. Ostrava, ES VŠB, 1980.
- [33] Polouček, S. – Zlý, B. (1982): *Soubor názorných pomůcek k dějinám ekonomických učení. Díl 3 (Ekonomická učení epochy přechodu kapitalismu volné soutěže v imperialismus)*. Ostrava, ES VŠB, 1982.
- [34] Polouček, S. – Zlý, B. (1985): *Soubor názorných pomůcek k dějinám ekonomických učení. Díl 4 (Soudobé ekonomické myšlení)*. Ostrava, ES VŠB, 1985.
- [35] Quesnay, F. (1958): *Ekonomická tabulka a jiné ekonomické spisy*. Praha, SNPL, 1958.
- [36] Ricardo, D. (1956): *Zásady politické ekonomie a zdanění*. Praha, SNPL, 1956.
- [37] Robinson, J. (1987): *Teorie nedokonalé konkurence*. Bratislava, Pravda, 1987
- [38] Rozenberg, D. I. (1929a): *Istoria ekonomičeskich učenij*. Moskva, Institut ekonomiky, 1929.
- [39] Rozenberg, D. I. (1929b): *Komentarii k pervomu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Insitut ekonomiky, 1929.
- [40] Rozenberg, D. I. (1930): *Komentarii ko vtoromu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Institut ekonomiky, 1930.

- [41] Rozenberg, D. I. (1933): *Komentarii k tretjemu tomu „Kapitala“ K. Marksa*. Moskva, Insitut ekonomiky, 1933.
- [42] Rozenberg, D. I. (1934): *Istoria političeskoj ekonomii*. Moskva, Institut ekonomiky, 1934.
- [43] Rumler, M.(1965): *J. M. Keynes a soudobý kapitalismus*. Praha, SNPL, 1965.
- [44] Sirůček, P. (2001): *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Slaný, Melandrium, 2001.
- [45] Sirůček, P. aj. (2007): *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. (Vývoj – současnost – výhledy.)* Slaný, Melandrium, 2007.
- [46] Sitárová, Z. – Kliment, A. aj. (1981): *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, Svoboda, 1981.
- [47] Smith, A. (1958a): *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Svazek první*. Praha, SNPL, 1958.
- [48] Smith, A. (1958b): *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Svazek druhý*. Praha, SNPL, 1958.
- [49] Sojka, M. aj. (1991): *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, VŠE, 1991
- [50] *Současná západní ekonomie*. (1989) Acta Oeconomica Pragensia, 1989, roč. 1, č. 3.
- [51] Sraffa, P. (1969): *Výroba zboží pomocí zboží*. Praha, Svoboda, 1969.
- [52] Sweezy, P. (1967): *Teorie vývoje kapitalismu*. Praha, Academia, 1967.
- [53] Tinbergen, J. (1972): *Hospodářská politika: zásady a tvorba*. Praha, Svoboda, 1972.
- [54] Vencovský, F. (1997): *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno, Nadace Universita Masarykiana, 1997.

Několik poznámek k významu výuky dějin ekonomických teorií pro studenty VŠE v Praze

Jitka Koderová

ABSTRAKT

Stat' se zamýšlí nad významem znalostí historie ekonomických teorií pro studenty VŠE v Praze v době, kdy kurzy standardní mikroekonomické a makroekonomické teorie představují jednu z hlavních součástí výuky mladých ekonomů. Dějiny ekonomických teorií (dále jen DET) byly vyučovány na českých vysokých školách ekonomického zaměření od roku 1945. Na počátku tohoto období byly DET orientovány především na kritiku vybraných nemarxistických ekonomických teorií, především rakouské školy, ale postupem času byla kritika nahrazována pozitivním výkladem vývoje ekonomické teorie. V roce 1993 byly DET poněkud nešťastnou shodou okolností vyřazeny z povinného společného základu výuky na VŠE. Uznání významu znalostí historie ekonomických teorií vedlo v souvislosti s přechodem na evropský kreditní systém k tomu, že byl do společného základu na bakalářském stupni studia zaveden nový předmět pod názvem hospodářské dějiny, jehož součástí jsou také DET.

Klíčová slova: Dějiny ekonomických učen; Výuka dějin ekonomických učen.

Notes on the Importance of the Teaching of the History of Economic Theories for the Students of the UEP

ABSTRACT

The article deals with the question how important is the knowledge about the history of the economic theory for the students of the University of Economics of Prague (UEP) in the time when the courses of standard micro and macro economics are one of the main parts in the education of the young economists. History of Economic Theories (HET) had been taught at the Czech universities of economics since 1945. At the beginning of this period HET was oriented mainly on the critique of selected non-Marxian economic theories, especially of the Austrian school, but in the course of time the critique was displaced by the positive explication of the development of economic theory. In 1993 HET ceased to be obligatory in the new system of education in the UEP. The importance of knowledge of the history of economic theories caused, that the new subject Economic History, in which HET is included, begins to be obligatory for all students of the UEP.

Key words: History of Economic Theories; Teaching of the History of Economic Theories.

JEL classification: A29, B31.